

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Första kammaren.

Nr 6.

Torsdagen den 31 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 25, 26, 29 och 30 innevarande månad.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 1, 2 och 12 samt andra lagutskottets utlåtande nr 1.

Avgävos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 207, av herr *Lindhagen*, om riktlinjer för svensk utrikespolitik;

nr 208, av herr *Lindhagen*, om världsspråket;

nr 209, av herr *Lindhagen*, om nationernas självbestämningssätt i alla världsdelar;

nr 210, av herr *Lindhagen*, om jordens befolkningsfråga och rasernas likställighet;

nr 211, av herr *Lindhagen*, om den ekonomiska fattigdomen och den internationella rättsordningen;

nr 212, av herr *Lindhagen*, om den andliga fattigdomen och den internationella rättsordningen;

nr 213, av herr *Lindhagen*, om folken och freden;

nr 214, av herr *Lindhagen*, om utrikesnämndens omvandling till ett utrikesutskott eller fredsutskott;

nr 215, av herr *Lindhagen*, om den allmänna, omedelbara och fullständiga avrustningen;

nr 216, av herr *Örne*, om skrivelse till Konungen angående ändrade kontrollföreskrifter rörande införsel till riket av vissa djur och köttvaror m. m.; samt

nr 217, av herrar *Ljunglund* och *Örne*, angående ändamålsenligare sittplatser i riksdagens kamrars plenisalar.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 8.05 e. m.

In fidem
Lode Wisstrand.

Lördagen den 2 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogos och hänvisades till kammarens första tillfälliga utskott nedannämnda av herr *Lindhagen* väckta motioner:

- nr 207, om riktlinjer för svensk utrikespolitik;
  - nr 208, om världsspråket;
  - nr 209, om nationernas självbestämmanderätt i alla världsdelar;
  - nr 210, om jordens befolkningsfråga och rasernas likställighet;
  - nr 211, om den ekonomiska fattigdomen och den internationella rättsordningen;
  - nr 212, om den andliga fattigdomen och den internationella rättsordningen;
  - samt
  - nr 213, om folken och freden.
-

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Lindhagens* motion, nr 214, om utrikesnämndens omvandling till ett utrikesutskott eller fredsutskott.

Föredrogs och hänvisades till kammarens första tillfälliga utskott herr *Lindhagens* motion, nr 215, om den allmänna, omedelbara och fullständiga avrustningen.

Föredrogs och hänvisades till kammarens andra tillfälliga utskott herr *Örnes* motion, nr 216, om skrivelse till Konungen angående ändrade kontrollföreskrifter rörande införsel till riket av vissa djur och köttvaror m. m.

Föredrogs den av herrar *Ljunglund* och *Örne* väckta motionen, nr 217, angående ändamålsenligare sittplatser i riksdagens kamrars plenisar.

Herr **Ljunglund**: Herr talman! På förekommen anledning ber jag att till kammaren få hemställa, att förevarande motions kläm måtte få ändras så, att den erhåller följande lydelse:

att första kammaren ville i skrivelse till riksgäldsfullmäktige anhålla, att kammarens plenisal måtte utrustas med, så vitt möjligt, ändamålsenliga sittplatser.

Sedan herr *Örne* instämt i herr *Ljunglunds* nu gjorda anhållan, bifölls densamma, varefter förevarande motion, med klämmen avfattad på av herr *Ljunglund* angivet sätt och med rubriken i enlighet därmed ändrad till: angående ändamålsenligare sittplatser i första kammarens plenisal, hänvisades till bankoutskottet.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden: nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte

a) besluta, att i fråga om de för justitiedepartementet fastställda ordinarie stater den ändring skulle från och med den 1 juli 1929 vidtagas, att beloppet av det under titeln: B. Övergångsstat upptagna förslagsanslaget till avlöningar nedsattes från 24,500 kronor till 17,300 kronor; samt

b) minska ordinarie förslagsanslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp, 162,300 kronor, med 7,200 kronor till 155,100 kronor.

Ang. justitiedepartementets organisation.

Herr Schlyter: Herr talman! I statsverkspropositionen 1923 uttalade justitieministern, att han planerat en genomgripande omorganisation av departementet för uppnående av önskemålet, att statssekreteraren-expeditionschefen måtte mera kontinuerligt ägna sig åt expeditionschefsgöromålen. I motiveringen härtill anförde departementschefen, att förslagsanslaget till vikariatsersättningar väsentligen överskridits, vilket bland annat vore att tillskriva det förhållandet, att statssekreteraren-expeditionschefen varje år under flera månader måste beviljas ledighet från expeditionschefsgöromålen för utarbetande av statsverkspropositionen och andra på honom ankommande propositioner. Behovet av dylik ledighet skulle emellertid väsentligen minskas, om statssekreteraren i stället bereddes erforderlig hjälp av andra arbetskrafter inom departementet med förberedelserna till de propositioner, för vilka han bure ansvaret. En sådan anordning ansåge departementschefen kunna genomföras inom ramen av de nuvarande befattningshavarnas antal.

Den genomgripande omorganisation, varom departementschefen här talade, har sedan dess icke kommit till stånd, säkerligen beroende därpå, att för dess genomförande måste förutsättas, att någondera av de båda sidoordnade chefsbefattningarna med statssekreterareavlöning vore obesatt samt att vid de tillfällen, då innehavare av någondera befattningen avgått, av olika skäl en omorganisation av departementet ej befunnits opportun, utan befattningen städse återbesatts med ordinarie innehavare. För att den önskade omorganisationen skall komma till stånd, torde alltså krävas, att densamma beslutas, oberoende av om någondera befattningen är ledig eller ej, för att träda i kraft vid den nuvarande statssekreteraren-expeditionschefens avgång.

Av det 1923 uttalade önskemålets formulering framgår, att det då var tänkt, att den ene av de nuvarande båda cheferna skulle erhålla ställning av expedi-

Ang. justitie-
departementets
organisation.
(Forts.)

tionschef, varav följer, att den nuvarande lagchefen skulle erhålla ställning av statssekreterare. Detta är så mycket naturligare som lagchefen är den, som bär ansvaret för de viktigaste av departementets riksdagsärenden, medan statsverkspropositionen i detta departement är av den enkla beskaffenhet, att dess författande kan anförtros åt någon underordnad tjänsteman att utföras under överuppsikt vare sig av den nye statssekreteraren-lagchefen eller av den nye expeditionschefen. Ingen som haft någon erfarenhet av arbetet inom justitiedepartementet lär hava undgått att få någon känning av de olägenheter, som äro förbundna med den nuvarande dualismen mellan lag- och kansliavdelningarna, vilka icke hava någon annan gemensam chef än justitieministern. Min egen erfarenhet pekar alldeles bestämt i den riktning, att den organisation, som befunnits lämplig för andra departement med särskilda lagbyråer, nämligen social- och finansdepartementen, även är lämplig för justitiedepartementet med den modifikation, som föranledes av lagärendenas övervägande betydelse i detta departement. Ett flertal ärenden inom kansliavdelningen äro också av den beskaffenhet, att i deras handläggning statssekreteraren-lagchefen borde delta. Men därför är ingalunda nödvändigt, att hans tid skulle behöva tagas i anspråk för alla de löpande konseljärendena. Alldeles särskilt är det emellertid av vikt, att inom ett departement bland den ordinarie personalen finnes en högsta chef närmast under ministern.

Genom en omorganisation för tillgodoseendet av ej mindre detta önskemål än även önskemålet om en kontinuerlig expeditionschef kunna jämväl, såsom redan antytts, icke oväsentliga besparingar uppnås, nämligen dels besparingen å vikariatsanslaget och dels besparingen av löneskillnaden mellan en statssekreterare och en expeditionschef. Huru sedan arbetet kommer att fördelas mellan den nye statssekreteraren-lagchefen och den nye permanente expeditionschefen är en fråga, som förtroendefullt torde kunna överlämnas åt Kungl. Maj:t att avgöra. Liksom vissa mera expeditionella göromål kunna överflyttas från lagchefen till expeditionschefen, skulle givetvis den nye statssekreteraren få vissa av den nuvarande statssekreterarens göromål på sig överflyttade. Om han härigenom förlorar möjligheten att personligen utföra vissa detaljarbeten inom lagavdelningen, som hittills ankommit på honom, såsom föredragningen i lagrådet av obetydligare lagförslag, kan detta icke anses innebära någon olägenhet, då dessa göromål lätt kunna överflyttas på andra ledamöter å lagavdelningen, utan att därför någon ökning av personalen å denna avdelning skulle erfordras.

Herr talman! Jag har på förhand meddelat justitieministern de tankar, som jag här har återgivit, men jag har naturligtvis ingen som helst tanke på, att justitieministern nu skulle taga ståndpunkt till frågan. Jag har endast velat få det sagda antecknat till kammarens protokoll för benäget övervägande av justitieministern i ett kommande års statsverksproposition.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 2—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Om revision
av domsago-
stadgan m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes upptagna i gällande domsagostadga jämte övriga i ämnet meddelade bestämmelser, för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag å 550,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt, till utskottets förberedande behandling hänvisad motion, I: 2, vari yrkats,

Om revision av domsagostadgan m. m.

(Forts.)

dels att riksdagen ville, i samband med beviljandet av anslag till rättsväsendet, såsom ett villkor därvid uttala, att bestämmelserna i 26 § domsagostadgan och 2 § andra stycket i kungl. kungörelsen angående assessors i hovrätt tjänstgöring vid underdomstol å landet den 14 juni 1928 måtte omedelbart upphävas;

dels ock att riksdagen måtte likaledes såsom villkor vid anslaget i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter verkställd utredning, låta uppgöra och för riksdagen framlägga förslag till revision av domsagostadgan, med beaktande, bland annat, av de önskemål som i förevarande motion angivits.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr *K. J. Ekmans* motion, I: 2, till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes upptagna i gällande domsagostadga jämte i övriga i ämnet meddelade bestämmelser, för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag å 550,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Widell*, vilken ansett att utskottet med anledning av herr *K. J. Ekmans* i ärendet väckta motion bort inbjuda första lagutskottet att gemensamt med statsutskottet behandla förevarande punkt.

Herr Schlyter: Herr talman! I den mån som den ärade motionären till behandling upptagit åtskilliga frågor angående förvaltningen av den domsaga, som är mig anförtrodd, har jag för närvarande icke anledning att säga något annat, än att jag skall följa en grundsats, som den ärade ordföranden för en av riksdagens grupper säkerligen skall uppskatta, nämligen denna: om någon slår dig på det ena kindbenet, så vänd honom ock det andra till!

Att herr *Karl Johan Ekmans* motion skulle vara lämpad att läggas till grund för en allmän diskussion här i kammaren angående de ledande grundsatserna för processreformen tror jag icke heller att någon av kammarens ledamöter anser. Jag delar i det avseendet helt och hållet den mening, som uttalats av statsutskottet, nämligen att i den mån som frågor uppstå om förbättringar på detta område, komma de nog att framföras i annat sammanhang.

Då nu statsutskottet har avstyrkt denna motion kunde det måhända synas överflödigt att taga upp kammarens tid med att ingå på dess sakliga innehåll. Emellertid är det en passus i utskottets motivering, som jag ber att något få beröra. Utskottet säger: »Utskottet kan för sin del ej finna, att de angivna stadgandenas innebörd och avlåtandet av nyssnämnda skrivelse äro av den vikt, att beviljandet av anslag för ändamålet i fråga därav skall göras beroende.» Jag delar helt och hållet denna statsutskottets mening, men jag skulle vilja förbygga att den kommer att missuppfattas av Kungl. Maj:t. Förra året hände nämligen den malören, att sedan jag avgivit en motion på alldeles samma punkt i andra huvudtiteln, förklarade statsutskottet, att då ifrågavarande spørsmål vore föremål för Kungl. Maj:ts prövning, funne sig utskottet icke för närvarande böra göra något uttalande i frågan. Detta missuppfattades av Kungl. Maj:t på det viset, att Kungl. Maj:t utfärdade en författning, där flertalet av mina önskemål vunno beaktande. På sätt och vis måste jag ju vara nöjd härmed, men jag skulle icke tro, att det varit statsutskottets och riksdagens me-

*Om revision
av domsago-
stadgan m. m.
(Forts.)*

ning att giva Kungl. Maj:t en sådan fullmakt, vilket ju skulle ha varit det-
samma som att bifalla min motion. Uppenbarligen menade statsutskottet, att
om Kungl. Maj:t på dessa punkter ville göra någon ändring i de grundläggande
bestämmelserna i domsagestadgan, skulle Kungl. Maj:t komma in till riksdagen
och i samband med anhållan om anslag till domsageförvaltningen framlägga
detta.

Nu vill jag icke framställa någon anmärkning mot vad Kungl. Maj:t sålunda
förlidet år i detta ärende åtgjort, men jag skulle vara tacksam, om man från
statsutskottets sida ville göra ett uttalande av innehåll, att de synpunkter herr
Ekman anfört och de yrkanden han gjort dock av utskottet anses vara av den
grundläggande betydelse, att Kungl. Maj:t icke äger utan riksdagens hörande
vidtaga ändringar i domsagestadgan i den av herr Ekman påyrkade riktningen.

Jag skulle nu, herr talman, kunna sluta, men jag vill icke bereda herr Ekman
den misstråkningen, att jag icke skulle upptaga någon enda del av hans motion
till behandling. Jag vill därför hedra min ärade förman i Kungl. Göta hovrätt
med att något gå in på en av punkterna i motionen, nämligen det yrkande, på
vilket han själv synes lägga den största vikten.

Herr Ekman yrkar i sin motion på sid. 7, »att bestämmelserna i 26 § dom-
sagestadgan och 12 § andra stycket i kungl. kungörelsen angående assessors i
hovrätt tjänstgöring vid underdomstol å landet den 14 juni 1928 omedelbart
upphävas». Jag skall be att med ett par ord få för kammaren redogöra för
motiveringen till dessa bestämmelsers tillkomst.

Uti utkast till stadga med vissa föreskrifter angående domsagornas förvalt-
ning avgivet den 31 juli 1917 av två häradshövdingar, C. H. G. Ceder-
schöld och Tycho Colleen, samt undertecknad, uttalades det på sid. 4 bl. a.:
»För att dels åstadkomma bästa möjliga urval vid häradshövdingkårens rekry-
tering — — — — har föreslagits, att personer med viss tids tjänstgöring
så väl vid underrätt som i hovrätt må av Kungl. Maj:t förordnas till vice
häradshövdingar med företrädesrätt till erhållande av häradshövdingförord-
nanden — — — —. Skall denna anordning leda till åsyftat resultat, måste
den kompletteras med bestämmelser, som förhindra, att personer, vilka ej an-
ses förtjänta av att erhålla adjunktion eller fiskalsförordnande i hovrätt, kunna
insamla tillräckliga vikariatsmeriter i häradsrätt för att ändock vinna beford-
ran till häradshövding.»

Det föreslogs, och detta förslag gillades sedermera av Kungl. Maj:t och
riksdagen, att en person för att bli vice häradshövding måste bland annat
ha tjänstgjort såsom ledamot eller fiskal i hovrätt under sammanlagt minst
ett år (12 §), och en kompletterande bestämmelse återfinnes i förslaget 22 §,
motsvarande 26 § första stycket domsagestadgan, av innehåll att den, som
efter förordnande förvaltat häradshövdingämbete tre år, ej må, innan han
tjänstgjort såsom ledamot eller fiskal i hovrätt under sammanlagt ett år,
erhålla ytterligare förordnande att uppehålla häradshövdingämbete.

De bestämmelser, som sålunda föreslogos och genomfördes, ledde icke till
åsyftat resultat. Hovrätterna motsvarade icke det förtroende man ställt till
dem vid dessa bestämmelsers införande. Det finnes nämligen en gammal hov-
rättsuppfattning, att de som icke duga till ledamöter i hovrätten alltid duga
till häradshövdingar; de som kasseras i hovrätterna få gå ut i domsagorna
och där vinna de förr eller senare befordran. Jag skall be att få styrka
denna uppgift, som kan synas otrolig, med ett uttalande av motionären själv.

Då herr Karl Johan Ekman den 11 april 1928 fyllde 65 år, innehöll Nya
Dagligt Allehanda en artikel av honom, som återgiver, såsom det är vanligt,
några speciella önskemål av jubilaren. Han tog då upp frågan om rekryte-
ring av domarekåren och yttrade: »Domarekompetensen avgöres icke alltid
efter lämpligheten för tjänstgöring i hovrätt. Där råda helt andra förhål-

landen än vid häradsrätterna. Exempelvis kan anföras, att avgörandet i brottmål i hovrätt sker efter föredragning av särskilda tjänstemän, fiskaler. Stor vikt måste fästas vid fiskalens förmåga att vid föredragning skilja på huvudsak och bisak och att på ett korrekt, tydligt och överskådligt sätt framställa vad i saken förekommit. En sådan förmåga av muntlig framställning saknas icke sällan även hos personer med framstående domareegenskaper. En sådan person kan bli en utmärkt lantdomare men passar icke i hovrätt.»

Man kan alltså enligt herr Ekman bli en utmärkt lantdomare, även om man saknar förmåga att skilja mellan huvudsak och bisak, om man saknar förmåga att på ett korrekt sätt framlägga ett sakförhållande, och om man saknar förmågan av muntlig framställning. Man kan med alla dessa brister duga att gå ut i en domsaga och sitta såsom ordförande i häradsnämnden, men man duger icke i hovrätten. Denna hovrättsuppfattning har varit känd för Kungl. Maj:t och riksdagen, innan den ärade motionären skrev sin jubileumsartikel i Nya Dagligt Allehanda, och kännedomen härom låg till grund för den reform, som genomfördes under den sista regering, av vilken jag haft äran att vara medlem, på dåvarande justitieminister Nothins föredragning år 1926. Sedan riksdagen hade hörts i frågan, vidtog Kungl. Maj:t den ganska radikala åtgärden att draga ett brett streck över hela vice häradshövdingeinstitutionen, över hela detta arrangemang att vid sidan av hovrätternas jurister ha en särskild karriär för dem, som anses vara nog goda jurister för att vinna befordran till häradshövdingar. På samma gång som kapitlet om vice häradshövdingarna ströks, infördes i andra stycket av 26 § i domsagestadgan, vilket stycke citerats av herr Ekman, en bestämmelse så lydande: »Ej heller må den, som förvaltat häradshövdingämbete och tjänstgjort såsom fiskal eller ledamot i hovrätt eller såsom revisionssekreterare under tillhoppa fyra år, erhålla ytterligare förordnande att uppehålla häradshövdingämbete, med mindre han är assessor i hovrätt.»

Här tvingar Kungl. Maj:t hovrätterna att rekrytera domarekåren via hovrättsassessorerna. En rimlig tid, under vilken hovrätterna ha fria händer att giva vederbörande aspiranter förordnande i domsagorna, är naturligtvis tillbörlig, men Kungl. Maj:t och riksdagen ha ansett, att, då de varit ute så länge att de förvärvat sig sammanlagt fyra års meriter av angivet slag, de böra få sin duglighet såsom domare bekräftad genom utnämning till assessorer. Härigenom bli hovrätterna tvungna att icke såsom domare godkänna några andra än dem, som hovrätterna vilja ha sittande hos sig såsom ledamöter. Förra årets riksdag godkände också ett uttalande av statsutskottet, att utskottet ingalunda ville förordna något eftergivande av de garantier för en god domarerekrytering, som avsetts med nämnda ändringar i domsagestadgan.

Det återstår emellertid ännu en möjlighet att — jag kan icke finna något annat ord — kringgå Kungl. Maj:ts och riksdagens bestämmelser i denna punkt. För dem, som dela herr Karl Johan Ekmans uppfattning, finnes det, menar jag, en möjlighet att kringgå dem, och det vore att utnämna personer till assessorer men sedan i allt fall skicka ut dem i domsagorna, genom att placera dem där såsom biträdande domare. Man skulle till och med kunna tänka sig, fastän jag ingalunda vill antyda att det förekommit, att en hovrätt säger till en ung man: »Ni skall bli assessor på det villkoret, att ni stannar ute i domsagorna och icke pretenderar på den rätt, som är knuten vid assessorskapet, nämligen att få tjänstgöra såsom adjungerad ledamot av hovrätten.»

För att förhindra detta beslöt förra årets riksdag att godkänna ett av Kungl. Maj:t framställt förslag, att när en assessor i en hovrätt förordnas såsom vikarie för lantdomare skulle han få behålla den högre lön, som han åtnjuter

*Om revision
av domsage-
stadgan m. m.
(Forts.)*

*Om revision
av domsaga-
stadgan m. m.*
(Forts.)

i hovrätten, jämte ytterligare ett tillägg, därför att han vistas på annan ort, men att förordnande icke skulle kunna meddelas en assessor att tjänstgöra såsom biträdande domare. Befattningar såsom biträdande domare ansågos icke vara av beskaffenhet, att det vore lämpligt att på dem placera så högt avlönade och kvalificerade personer som assessorer. Detta är en punkt, som herr Karl Johan Ekman i sin motion förklarar vara mycket obegriplig, men som jag skulle tro, att de herrar av denna kammare, som åhört mitt yttrande, finna ganska förklarlig.

Verkningarna av 1926 års reform hava redan börjat visa sig, i det att hovrätterna redan börjat att såsom domarevikarier använda sina assessorer, någonting, som enligt min mening är till fromma icke blott för rättsskipningen i domsagorna utan även för rättsskipningen i hovrätterna, därför att assessorerna, när de komma tillbaka för att tjänstgöra i hovrätterna, kunna medföra dit den erfarenhet de fått i det praktiska, levande rättslivet. Jag kanske icke skulle beröra förhållandena i min egen domsaga, då jag hemställt till herr Ekman att icke draga dem inför detta forum, men jag vill blott nämna, såsom ett exempel på vad jag sagt, att jag åtnjuter förmånen av att hovrätten såsom vikarie i Askims domsaga under riksdagstiden placerat en av sina, enligt vad det säges, allra yppersta assessorer.

När herr Ekman på sid. 7 i sin motion motiverar sitt yrkande, att domsagestadgans bestämmelser om rekrytering av domarekåren utan vidare skulle omedelbart upphävas, tryter min förmåga, herr talman, att vid föredragningen av den sidan skilja mellan huvudsak och bisak, ty det finnes bara bisaker. Herr Ekman gör, såvitt jag kan förstå, i sin motion icke något försök att förstå vad Kungl. Maj:t och riksdagen ha menat med dessa bestämmelser och ännu mindre ingår han på någon verklig kritik av dem. En sådan motion, herr talman, är icke möjlig att taga till utgångspunkt för vidare diskussion i detta ämne.

Till sist ber jag att till herr Ekman få göra en vördsam hemställan. För den händelse herr Ekman mot min önskan går in på förhållandena i Askims domsaga, ber jag att med anledning av vissa statistiska uppgifter, som återfinnas på sid. 4 i motionen, angående ändringsfrekvensen i till hovrätten fullföljda vademål, få framställa några frågor, som jag skriftligen formulerat och vilka jag ber att få överlämna till herr Ekman.

Dessa frågor lyda:

1) Är herr Ekman i tillfälle att lämna de exakta primäruppgifterna angående antalet vardera året fullföljda och ändrade mål, och vilka äro i så fall dessa siffror?

2) Varför har herr Ekman inskränkt uppgifterna till vademålen, då högre siffror och därför bättre jämförelsetal skulle erhållits, om även besvärsmålen medtagits?

3) Varför har herr Ekman inskränkt statistiken till blott två år, då högre siffror och därför bättre jämförelsetal skulle erhållits, om statistiken fått omfatta tre, fyra eller fem år?

Man har litet svårt att acceptera den ärade motionärens förklaring, att tiden icke räckt till för uppgörande av en mera omfattande statistik, då han haft tid att samla allt det mycket detaljerade material i övrigt, som hans motion innehåller. För min del behövde jag bara i går avstå ifrån att återse Agamemnon för att under de kvällstimmar, då jag förmodar att herr Ekman satt på Konserthusteatern, gå igenom avskriften av Göta hovrätts samtliga utslag och domar i mål fullföljda från Askims häradsrätt under åren 1926, 1927 och 1928. Jag skall emellertid dröja med att framföra denna statistik, tills jag fått höra herr Karl Johan Ekmans yttrande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Ekman**: Herr talman, mina herrar! Då jag upptagit frågan om en revision av domsagestadgan, så har jag gjort det därför, att jag under min tjänstgöring i Göta hovrätt kommit i nära beröring med alla de olägenheter, som följa av vissa bestämmelser i denna domsagestadga. Till dessa olägenheter höra i främsta rummet de, som följa av de av herr Schlyter omnämnda bestämmelserna i 26 § domsagestadgan och av ett par andra därmed sammanhängande bestämmelser. Dessa stadganden gå i korthet ut på, att sedan ett visst högre mått av domaremeriter förvärvats, så avstänges vederbörande från möjligheten att erhålla vidare förordnande att upprätthålla häradshövdingeämbete, innan ett visst högre mått av överdomaremeriter kan uppvisas. Avsikten härmed är den, att vederbörande skall grundligt prövas i hovrätten, och att han inte skall kunna få förordnande på landet, om han inte kan godkännas såsom överdomare. Fyller han inte då måttet, så kasseras han, och hans bana är stängd.

Jag har i min motion anfört exempel på, hur detta verkar. Jag har påvisat, hurusom en assessor — jag menar naturligtvis extraordinarie assessorer: de kallas ju alla assessorer — har stupat för denna spärr och nödgats övergå till advokatverksamhet, och inom den närmaste framtiden ha vi flera unga män i hovrätten i liknande ställning, synnerligen skickligt och meriterat folk, som komma att av denna spärr förhindras att få vidare förordnanden, motsvarande deras meriter. Det finns intet sådant arbete i hovrätten för dem, och förordnande på landet äro de utestängda från. Man kan ju inte undra på att dessa unga män i åldern 31—35 år anse sig vara behandlade på ett synnerligen egendomligt sätt. Vi ha ju i vår grundlag fastslagen den principen, att befordring skall ske efter skicklighet och förtjänst, och av denna grundsats måste följa, att också förordnanden till tjänster böra meddelas efter skicklighet och förtjänst. Men dessa synnerligen skickliga och meriterade unga män avstängas från tillgängliga förordnanden. De kunna inte få ett vikariatförordnande för en häradshövding på landet; men däremot är man oförhindrad att till ett sådant vikariat förordna en ung man, som nyss suttit sina första ting och kanske gjort en dags fiskaltjänstgöring i hovrätten. Sådana äro konsekvenserna av domsagestadgans bestämmelser. De äro alltför orättvisa. De väcka förbittring och missmod hos de unga män, som bli utsatta för dem.

Herr Schlyter har velat göra gällande, att det inte skulle existera den ringaste skillnad i kraven på kompetens för dem, som skola gå fram i överrätterna, och för sådana, som huvudsakligen sträva att vinna befordran i domsagorna på landet. Men en lång erfarenhet har sagt mig — jag har ju sett generationer av unga män passera hovrätten — att det finnes personer, som kunna passa utomordentligt väl såsom domare på landet, men som inte äro lämpliga för tjänstgöring i hovrätt, beroende därpå, att arbetssättet där är kollegialt; det är inrättat på helt annat sätt än på landet. När man sitter flera ledamöter tillsammans för att avdöma målen, så är det ju absolut nödvändigt, att samarbetet inte onödigtvis försvåras, att inte t. ex. en eventuell naturlig tveksamhet och svårighet att bestämma sig hos en ledamot gör, att målen fördröjas, att inte akterna i alltför stor utsträckning tagas hem till påseende, som det heter. Det är av en ofantlig vikt för föredragningen — ledamöterna ha ju också föredragning likaväl som fiskalerna — att vederbörande, som tjänstgör i hovrätt, har förmåga att på ett koncentrerat och tydligt sätt framställa vad som är av vikt för mållets bedömande. Det är inte alla, som ha en sådan förmåga. De kunna vara mycket skickliga personer utan att äga denna förmåga av koncentration, utan att kunna vid själva föredragningen framställa sakerna så, att huvudsaken framträder och bisaken får vara bisak. Jag tänker, att vi litet var ha erfarenhet av, att den muntliga framställningen kan vara en ganska svår konst, som inte är var mans. Andra omständigheter kunna också spela in. Jag kände på sin tid en ung man, jämnårig med mig, som kasserades i hovhätten, därför

*Om revision
av domsage-
stadgan m. m.*
(Forts.)

*Om revision
av domsago-
stadgan m. m.*
(Forts.)

att han var så lågmäld, att han inte kunde göra sig riktigt hörd. Det var ytterst besvärligt att tjänstgöra tillsammans med honom på hovrättsdivisionen; men såsom domare var han en av de mest skarpsinniga jurister, som jag någonsin har träffat. Han grundade sedan en advokatbyrå och blev en av vårt lands mest framstående advokater. Han är nu avliden. Jag har känt en annan ung man, som kasserades, därför att han hade litet svårt att träffa sitt avgörande omedelbart efter föredragningen. Han tog i stor utsträckning hem akterna i målen till påseende, vilket på ett pinsamt sätt fördröjde och förhindrade arbetet i hovrätten. Han blev en utmärkt lantdomare. Också han är numera avliden.

Det går inte att reglera dessa förhållanden på det schablonmässiga sätt, som domsagestadgan gör. Man har här att göra med människor och inte med nummer, men det är domsagestadgans stora fel, att den inte räknar med människor utan med nummer. Man behandlar de unga juristerna som en operoslig skock, som man driver hit och dit utan hänsyn till personlig fallenhet och begåvning. Det är oförsvarligt att på sådant sätt, som sker, hindra unga, skickliga och begåvade män från att vinna förordnanden, till vilka de på grund av sina meriter äro berättigade långt framför de unga män, som däremot enligt domsagestadgan utan hinder kunna förordnas.

Jag har vidare i min motion i samband härmed påyrkat en sådan ändring i domsagestadgan, att en effektiv prövning och gallring av domsageaspiranter må äga rum på ett väsentligt tidigare stadium av deras befordringsbana än som nu är fallet. Det går väl ändå inte an, att man förlägger det slutliga avgörandet av frågan, huruvida människor skola få fortsätta på en levnadsbana, till en ålder mellan 30—40 år, då individen redan står i sin högsta livskraft och då det för honom är nästan omöjligt att kasta sig in på en ny levnadsbana. Det är ett grundfel i domsagestadgan, att den slutliga prövningen av, huruvida de unga skola få fortsätta sin bana eller inte, skall förläggas till en så jämförelsevis sen levnadsålder. Jag har därför föreslagit, att prövningen skall ske på ett väsentligt tidigare stadium. Dröjsmålet nu beror till mycket stor del på den oerhörda trängsel, som uppstår i hovrätterna därigenom, att de unga notarierna efter den första tingssittningen omedelbart tvingas in till hovrätterna för att där tjänstgöra och provas. Det är föreskrivet i domsagestadgan, att sedan en ung notarie suttit sina tre första ting — motsvarande omkring sex rättegångsdagar — får han inte fortsätta på landet, innan han i hovrätt tjänstgjort såsom fiskal eller adjungerad ledamot. Jag undrar, hur man tänkt sig, att detta skulle gå i lås. Tillfälle till dylik provtjänstgöring i hovrätt kan nämligen beredas endast i den mån, hovrättens ordinarie ledamöter eller fiskaler begära tjänstledighet av en eller annan anledning. Hovrätterna hava inga särskilda extra platser till förfogande för denna prövning; utan möjligheten att bli provad beror helt och hållet på, huruvida en ordinarie ledamot eller fiskal i hovrätten begär och erhåller ledighet från sin tjänst. Det önskliga vore ju, att hovrättens alla ledamöter och fiskaler själva tjänstgjorde i sina befattningar. Det vore det normala. Men då finnes ju inte ett enda tillfälle till den provtjänstgöring, som domsagestadgan ovillkorligen föreskriver, för att de unga skola få vidare förordnande på landet. Detta är en oklarhet och en besynnerlighet, som verkligen är svår att begripa. Herr Schlyter, som haft så mycket att göra med domsagestadgans tillkomst, kan måhända för sin egen del reda upp saken, men jag tvivlar på, att någon annan människa kan inse det förnuftiga härutinnan. För mig tjänstgör under min riksdagsledighet en ung jurist såsom adjungerad ledamot; efter honom är det så en annan ung man, som tjänstgör såsom fiskal o. s. v. hela vägen ned. När jag efter riksdagens slut återinträder i tjänstgöring, måste min adjunkt träda tillbaka; hans vikarie på fiskalstjänsten träder tillbaka för honom o. s. v. Hela

vägen ned uppstår stockning i förordnandena. Av Göta hovrätts 20 ledamöter voro sistlidna höst 5 tjänstlediga, och dessutom stodo till hovrättens förfogande 5 extra adjunksbefattningar och ett par extra fiskalstjänster; men antalet av de unga aspiranter, som väntade på förordnande, var över 40. Man förstår, att väntetiden då blir lång. Jag har i min motion uppvisat, hurusom de unga aspiranterna i regel få vänta sex till åtta månader, ja, stundom ända till ett år för att få *en enda dags* fiskalsförordnande. Ju större hovrätten är, desto mindre tillfredsställande bliva förhållandena. Redan i hovrätten i Jönköping är stockningen betydlig. I Svea hovrätt äro förhållandena olidliga. Det uppges, att väntetiden där i regeln belöper sig till ett par år och därutöver.

När då äntligen fiskalsförordnande är erhållet, så sker en första gallring bland de unga aspiranterna, men enligt min mening redan den alldeles för sent. Denna första gallring inträffar, då aspiranterna äro nära 30 år, och de som då kasseras kunna hava ganska svårt att kasta sig in på en ny levnadsbana. Jag känner en ung man med framstående juridisk begåvning och en brinnande håg att ägna sig åt domarens kall. Han satt sina första ting i Värmland och kom sedan in i Svea hovrätt; men han måste resignera. Det var omöjligt för honom att uthärda den långa väntetiden. Han var fattig och hade sin mor att försörja. Med mycket missmod nödgas han antaga en plats, som lyckligtvis erbjöds honom i ett förvaltande verk i Stockholm, en underordnad plats med det mest själlösa och ointressanta arbete. Det är en verkligt framstående kraft, som sålunda gått förlorad för vårt rättsväsende till följd av att domsagestadgan inte räknar med människor utan med nummer. Det härskar en anda av trångsynt och småaktigt förmynderskap över snart sagt varenda paragraf i domsagestadgan, och detta förmynderskap äro människor underkastade icke blott vid de allra första stegen på domarbanan, utan ända tills de äro bortåt 40 år. Jag frågar, om detta kan vara riktigt och gynnsamt för vårt rättsväsende.

Jag skall kanske härefter säga ett par ord om herr Schlyters frågor. Jag har på sid. 4 i min motion yttrat: »Vilken inverkan den sålunda med stöd av domsagestadgan redan i rätt stor utsträckning genomförda tillämpningen av grundsatsen om 'arbetets fördelning efter kvalitativa grunder' har på *rättsskipningens kvalitet* kan vara vanskligt att bedöma. En statistisk undersökning rörande samtliga från Askimsdomsagan till Göta hovrätt under åren 1926 och 1927 fullföljda vademål visar följande resultat: Om till ändrade domar räknas allenast sådana, där själva slutet ändrats, men icke sådana där blott motiveringen omskrivits, så var ändringsprocenten drygt 50 procent år 1926 och i det allra närmaste 57 procent år 1927. Till jämförelse kan nämnas, att enligt senast tillgängliga officiella uppgifter (1924) ändringsprocenten i vademål från samtliga domsagor under Göta hovrätt stannade vid omkring 44 procent.» Jag tillägger: »Berörda undersökning omfattar givetvis en alltför kort tid för att därur några definitiva slutsatser skola kunna dragas; men tiden har icke räckt till för uppgörande av en mera omfattande statistik. Tendensen synes emellertid gå i den riktning, att i fråga om rättsskipningens *tillförlitlighet* av de nya idéerna intet är att vinna men mycket att äventyra. — Att det alltmera överhandtagande *extraordinariesystemet* icke bidrager till rättsskipningens pålitlighet ligger i öppen dag.»

Det är inte herr Schlyter jag har vänt mig emot här utan det är extraordinariesystemet i domsagorna. Herr Schlyter har ju visserligen i höst tjänstgjort ganska mycket i sin domsaga, men det är bekant, att han tidigare varit mycket upptagen, dels av riksdagen och dels av kommittéarbete, så att extraordinariesystemet fått rikligt utrymme i domsagan. Statistiken uppgjordes i Jönköping innan jag reste upp hit. Mera medhans icke. Jag har medgivit, att den omfattar alltför kort tid och att därav icke kunna dragas några mera definitiva

Om revision
av domsage-
stadgan m. m.
(Forts.)

*Om revision
av domsaga-
stadgan m. m.*
(Forts.)

slutsatser. Vad antalet fullföljda mål beträffar, vill jag minnas, att det var omkring 15 stycken det ena året och det andra kanske något mer. Antalet är icke stort, om man jämför det med antalet avgjorda mål i domsagan, i fråga om vilka talan icke fullföljts. Statistiken är emellertid uppgjord efter samma grunder, som man följer vid uppgörande av den allmänna statistiken rörande domsagorna, med vilkas siffror denna statistik jämförts. Att brottmål icke medtagits, beror därpå, att jag icke var alldeles på det klara med, på vad sätt statistiken beträffande dessa mål blivit uppgjord. Jag vill emellertid såsom ett allmänt intryck från min tjänstgöring framhålla, att en statistik beträffande brottmål i Askimsdomsagan skall lämna ungefär samma resultat som motsvarande statistik från övriga domsagor. Det föreföll mig vara nog att medtaga tvistemålen och visa, huru med dem förhåller sig, ty de äro ju de viktigaste. Jag har emellertid själv antytt, att denna statistik icke är något, varav fullt definitiva resultat kunna hämtas, men jag har ådagalagt, att den utvisar en viss tendens i fråga om tvistemålen. Och i fråga om brottmålen vill jag, som sagt, medgiva, att det säkerligen icke råder någon väsentlig skillnad, såvitt jag kan se, mellan Askimsdomsagan och övriga domsagor.

Men jag återgår till ämnet. Jag har i min motion inledningsvis berört frågan om domstolsorganisationen. Det är icke tänkbart att bedöma spörsmålet om domsagestadgans möjliga brister, utan att på samma gång hänsyn till domstolsorganisationen. Och det är just för frågan om den blivande domstolsorganisationen, som domsagestadgan har en väsentlig prejudicerande betydelse. I detta hänseende skall jag be att få yttra några ord. När man talar om processreformen, måste man komma ihåg, att denna reform avser en omgestaltning av rättsväsendet i två olika hänseenden, som man noga måste hålla isär. Det är emellertid något, som icke alltid sker här i riksdagen. Processreformen omfattar dels ändringar i domstolsorganisationen och dels en omgestaltning av själva processförfarandet. Det sistnämnda är huvudsaken. I fråga om processförfarandet gäller det att söka åstadkomma en kraftigare koncentration av förhandlingarna inför rätta, undvikande av onödigt uppskov, en mera rationell förundersökning i brottmål, större snabbhet i rättsskipningen, mera omedelbarhet, mera individuell processledning från domarens sida, personlig partsinställelse, sanningsplikt för parterna å ömse sidor, fri bevisprövning, med mera. I fråga om denna del av processreformen, vilken som sagt är den ojämförligt viktigaste, tror jag, att de flesta juristerna i vårt land äro i huvudsak ense, om man undantager en mycket viktig detalj, nämligen frågan om i vilken utsträckning muntlig förhandling, utöver vad nu äger rum, skall förekomma vid domstolarna och huru sådan muntlig förhandling skall protokollföras. Om denna sida av processreformen är emellertid här icke fråga. Min motion berör uteslutande den andra delen, nämligen domstolsorganisationen. Motionen avser icke så mycket en framtida omgestaltning av denna utan riktar sig mera mot bestämmelserna i nuvarande domsagestadga. Men dessa äro, såsom jag nämnde, i viss mån prejudicerande för den kommande reformen.

Jag har i motionen inledningsvis berört frågan om de nuvarande domsagornas sammanslagning till större enheter, vilket ju från herr Schlyters sida påyrkats. Vid det sista betänkandet från vederbörande sakkunniga i denna del, avgivet den 29 augusti 1928, angående vissa ekonomiska och organisatoriska förhållanden vid genomförandet av rättegångsreformen, fanns fogad en av herr Schlyter uppgjord tablå, varav inhämtas, att domsagornas antal, som nu är 122, enligt den nya ordning, som han tänkt sig, skola nedbringas till 92, därav 21 med 60- å 70,000 invånare, 14 med 70- å 80,000 invånare, 7 med 80- å 90,000 invånare och 1 (Hallsbergsdomsagan) med 104,000 invånare. Anledningen till en så våldsam sammanslagning av domsagorna är, såsom herr Schlyter också antytt, att man önskar bliva i tillfälle att i spetsen för varje domsaga sätta en

högt kvalificerad och tillika högt avlönad jurist, som icke skall besväras med något annat av det myckna arbetet inom domsagan än handläggningen av de viktigare och mera omfattande civila och kriminella målen. Men dessa mål äro i domsagor av den nuvarande typen i regel icke så många, att härads hövdingen enbart av dem har full sysselsättning. Därav följer då nödvändigheten att sammanslå domsagorna. Men, mina herrar, här uppställer sig den frågan: är det för förbättrandet av vårt processförfarande så absolut nödvändigt, att härads hövdingen på detta sätt så gott som fullständigt avkopplas från allt annat arbete i domsagan än det, som gäller de större målen? Är det ens för domsageförvaltningen gagneligt, att så sker? För domsagans invånare i allmänhet spelar handläggningen vid domstolen av de större målen föga roll. Vad som för befolkningen i domsagan är av vikt, är det rättsliga ordnandet av de ärenden, som höra till dess dagliga liv, deras lagfarter, inteckningar, bouppteckningar, arv och förmynderskap med mera. Det är också dessa ärenden, som ge det mesta arbetet i en domsaga. Kan det nu vara rätt att avkoppla den ordinarie domaren i domsagan från allt sådant arbete och låta detta utföras på egen hand av mestadels unga och oerfarna extra ordinarie biträden? För min del är jag fullt på det klara med, att domaren i första hand bör ägna sig åt de viktigare målen, bör sätta sig in i dem och handlägga dem på det ingående individuella sätt, som ett förbättrat processförfarande kräver. Men, mina herrar, detta kan ske lika väl i en domsaga på 40,000 invånare som i en på 80,000 invånare. Och frågan är, om icke garantien för att härads hövdingen skall få tillfälle att mera ingående syssla med de viktigare målen på detta sätt är större i en något mindre domsaga. I de större domsagorna kunna nämligen målen av detta slag bli så många, att arbetstakten blir jäktande och resultatet mindre tillfredsställande. Nu kan man ju invända, att i domsagor med endast 40,000 invånare härads hövdingen icke har full sysselsättning med allenast dessa s. k. viktigare mål. Nej, det har han visserligen icke, men om han därjämte ägnar sig åt det viktigaste och väsentligaste av arbetet i övrigt inom domsagan, kommer han verkligen icke att bli sysslolös. En domsaga på 40,000 invånare kan icke tillfredsställande skötas av härads hövdingen ensam. Det blir arbete över för både en och två notarier. Talet om, att härads hövdingen i en sådan domsaga icke skulle få full sysselsättning, är således endast en tom fras. Idén att sammanslå de nuvarande domsagorna till sådana där stora domsagekomplex på 60-, 70- eller 80,000 invånare, ja kanske mera, härleder sig icke från något rättsskipningens eget behov utan bottnar i ett slags — jag vet icke, hur jag skall uttrycka det — högfärd! Det är icke fint och förnämligt nog för den blivande lagmannen att syssla med det där alldagliga arbetet i domsagan, utan han skall handlägga endast de viktigare målen. Men just handläggningen av dessa mer alldagliga rättsärenden är det, som för befolkningen i domsagan är det viktigaste. Jag tror därför, att denna idé om inrättande av stora domsagor, stora domarekansliet och en arbetsfördelning, som ställer härads hövdingen främmande för viktiga delar av domsageförvaltningen, beror på en felsyn, beror på underskattandet av det värde, som måste tillmätas en mycket väsentlig del av arbetet i en domsaga. Den nuvarande domsageindelningen är visserligen icke idealisk. En mängd domsagor, som vi nu hava, äro alldeles för små, räknande allenast 20- å 30,000 invånare. En normal domsaga bör enligt min tanke omfatta 40,000 eller låt oss säga högst 50,000 invånare. Domsagor med i genomsnitt 40,000 invånare skulle jag anse vara de mest önskliga. Riksdagen har ju också gått in för sammanslagning av de mindre domsagorna, de som icke ge sin härads hövding full sysselsättning. Men riksdagen har aldrig uttalat sig för en sammanslagning av domsagor till den storlek, som herr Schlyter ifrågasatt. Det är sant, att riksdagen vid några enstaka tillfällen under de senare åren medverkat till nybildning av domsagor med ett invånarantal av upp till 60,000,

*Om revision
av domsago-
stadgan m. m.
(Forts.)*

Om revision
av domsago-
stadgan m. m.
(Forts.)

men riksdagen har vid varje sådant tillfälle uttryckligen förklarat, att riksdagens medverkan till beslutet icke finge tolkas så, som om riksdagen i allmänhet skulle vara benägen att godkänna sådana domsagebildningar.

Jag vill till det sagda endast tillägga, att domsagestadgan givetvis innehåller ganska mycket av värde för domsagornas förvaltning. Jag medger vidare, att meningarna kunna vara delade om åtskilligt i dess bestämmelser. Men olägenheterna äro å andra sidan så uppenbara, att frågan om en revision av domsagestadgan icke kan undanskjutas. Jag vill betona, att jag icke begärt domsagestadgans *upphävande* och en återgång till de gamla förhållandena. Jag har endast begärt *revision* av domsagestadgan och avlägsnande av de mest uppenbara olägenheterna vid dess tillämpning.

Utskottet har hemställt om avslag å min motion. Av de uttalanden, som gjorts i utskottsutlåtandets motivering framgår — såsom även herr Schlyter framhållit — att utskottet anser det närmast tillkomma Kungl. Maj:t att granska befogenheten av de framställda anmärkningarna och vidtagna erforderliga åtgärder. I hopp, att så kommer att ske, finner jag mig kunna låta bero vid vad utskottet hemställt.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Öhman: Herr talman! Åtskilliga av de ämnen, som behandlas i domsagestadgan, äro till sin natur sådana, att det måste vara mycket svårt att tillrättalägga dem på ett tillfredsställande sätt under den nuvarande rättegångsordningen. Det är därför mindre att undra på, att meningarna om denna stadga äro tämligen delade. För min del har jag emellertid den uppfattningen — och den är stödd på en ganska lång erfarenhet — att stadgan innehåller mycket av verkligt värde och bjuder på en hel del förbättringar på domstolsorganisationens område. Just med hänsyn till denna erfarenhet må det kanske tillåtas mig att säga några ord om de punkter, på vilka den ärade motionären inriktat sin kritik av domsagestadgan. Jag kan därvid fatta mig tämligen kort, eftersom herr Schlyter redan lämnat ett utförligt bemötande av motionen i vissa delar.

Ett grundfel i denna stadga anser nu motionären vara, att den sökt genomföra en kvalitativ uppdelning av arbetet mellan häradshövdingarna och notarierna, något som dessutom fört med sig, att man söker göra domsagorna större, så att de mera kvalificerade göromålen kunna bereda häradshövdingen full sysselsättning. Det självständiga arbete, som stadgan anförtros åt notarierna, innan de bliva kompetenta att hålla allmänna tingsammans träden, består förutom i handläggning av en del enklare mål huvudsakligen i uppsättande på eget ansvar av lagfarter, in-teckningar, bouppteckningsärenden och dylikt. Dessa göromål kräva naturligen mycken ordentlighet och noggrannhet, men de måste i övrigt anses utgöra ett i allmänhet enkelt och lätt arbete, delvis rent mekaniskt. Allt emellanåt förekomma därvidlag naturligen svårare fall, och då får ju häradshövdingen hjälpa till. Enligt min erfarenhet kan detta arbete under förutsättning, att häradshövdingen i förekommande fall biträder, också utan någon olägenhet anförtros åt notarier med den kompetensgrad, som är föreskriven i domsagestadgan. Hur viktigt det nu nämnda arbetet i och för sig än må vara, inser väl envar, att det ställer betydligt mindre krav på sina utövare än handläggning av rättegångar, brottmålsrannsakingar, jorddelningsmål och hållande av syner. Det är därför enligt min mening alldeles i sin ordning, att just sådana göromål huvudsakligen läggas på häradshövdingarna.

Vilka äro nu de nackdelar, som motionären anser, att denna i och för sig så förnuftiga och självklara uppdelning av arbetet för med sig? Jo, nack-

delarna skulle huvudsakligen, om jag läst motionen rätt, bestå däri, att genom en sådan uppdelning vissa vackra och tilltalande drag, som hittills präglat domsagornas förvaltning, komme att utplånas. Motionären yttrar nämligen på sid. 1 i motionen följande: »Det karakteristiska för domsagornas förvaltning hos oss har hittills varit det förtroendefulla, ofta patriarkaliska samarbetet mellan häradshövding och nämnd och det intima, personliga förhållandet mellan häradshövdingen och domsagans befolkning. I stället föreslås nu — och hava i domsagestadgan redan delvis genomförts — anordningar, vilka syfta till en *opersoulig tjänstemannabyråkrati* och ett omfattande *extraordinariesystem*.» Vad nu samarbetet med nämnden angår, så kommer ju detta samarbete i stället för att minskas tvärtom att ökas i den mån häradshövdingen får flera tillfällen att ägna sig åt den rent dömande verksamheten. Och vad det intima personliga förhållandet mellan häradshövdingen och domsagans befolkning beträffar, så är det helt säkert, att ett sådant förhållande icke blir rubbat därigenom, att häradshövdingen slipper ifrån att syssla med inskrivningsärendena. Det är att märka, att bouppteckningar, lagfarter, in-teckningsansökningar och dylika ärenden handhavas förutom av advokater till mycket stor del av skollärarna i orten, landsfiskaler, nämndemän och polis-uppsyningsmän, och med dessa kategorier kommer häradshövdingen under alla förhållanden ofta i beröring. Och i de fall, då en sakägare i sådana här ärenden personligen besöker domsagans kansli för att få upplysningar eller råd, tror jag icke, att det kan vara något att anmärka mot den metoden, att den besökande för besparande av häradshövdingens tid i första hand hänvisas till någon av de mera erfarna notarierna och att häradshövdingen anlitas endast om det skulle särskilt behövas. Jag anser således, att de skäl, som motionären åberopat mot domsagestadgans arbetsfördelning, icke kunna sägas vara bärande.

I en annan punkt är jag däremot av samma mening som motionären. Nu får en notarie i regel icke hålla mer än tre allmänna tingssammanträden med mindre han efter hållandet av dessa tjänstgjort i hovrätt och fått fiskalsförordnande. Motionären säger härom på sid. 4: »Denna anordning medför, att domsagorna regelmässigt berövas de unga nyutbildade krafterna, just som dessa börjat vinna en mera stadgad skicklighet och erfarenhet, och nya oskolade krafter rycka in. Olägenheterna härav äro uppenbara.» Här kan jag instämma. Bland häradshövdingarna är det ett allmänt önskemål, att en notarie, innan hovrättstjänstgöring kräves, får befogenhet att hålla ett ökat antal tingssammanträden. Härom har också häradshövdingeföreningen på sin tid gjort framställning men utan att vinna gehör. Jag tror emellertid, att det för närvarande icke skulle vara lämpligt att åstadkomma en ändring i domsagestadgan i detta syfte. Det åtgår nu i regel omkring ett år för en notarie att få sina tre tingssammanträden. En häradshövding har nämligen icke rätt att årligen erhålla ledighet från flera än tre sådana sammanträden. Skulle nu notarien få hålla sex tingssammanträden i stället för tre — och så långt måste man väl gå, om man vill vinna något avsevärt ur rättsskipningens synpunkt — komme det givetvis att åtgå dubbelt så lång tid, således omkring två år, för själva tingssittningen. Detta skulle leda till, att man icke skulle kunna meritera mera än omkring hälften av det antal notarier, som nu kan under en viss tid tingsmeriteras, och detta kan väl knappast anses lyckligt. Som bekant har det länge rått en över hövan stark tillströmning till juristbanan, och på grund härav är det redan nu mycket svårt att söka bereda alla de notarier möjlighet att erhålla ting, vilka önska det och äro lämpliga därtill. Om nu domsagestadgan ändrades i den riktningen, jag antytt, skulle detta som sagt beröva omkring 50 procent av notarieantalet förmännen att få den utmärkta utbildning, som tingstjänstgöringen i allmänhet medför. Det skulle

Om revision
av domsago-
stadgan m. m.
(Forts.)

Om revision
av domsaga-
stadgan m. m.
(Forts.)

vara bra hårt emot de utestängda, men det skulle också vara olämpligt ur synpunkten av domstolarnas rekrytering, att dessa 50 procent komme att avskäras från domarbanan, helst som man väl inte kunde skapa några garantier för, att de, som få tingsplatser, äro bättre än dem, som inte kunna få några.

Motionären förordar en gallring bland domaraspiranterna på ett tidigt stadium, men den gallringen skulle, om sex tingssammanträden under nu rådande förhållanden medgäves dem, komma att i stor utsträckning ske redan då de nyexaminerade juristerna sökte sig tingsplats. Eljest sympatiserar jag med motionärens önskan om en så tidig gallring som möjligt bland domaraspiranterna. Men jag tror, att denna sak redan nu kan ordnas av hovrätterna varje lagring förutan. I skånska hovrätten förfar man på det sättet, att en fiskalsaspirant redan efter sex till nio månaders tjänstgöring får tillfälle att föredraga inför hovrätten en eller flera dagar. Om föredragningen utfaller något så när gynnsamt, erhåller aspiranten en dags förordnande som tillförordnad fiskal, för att därigenom må möjliggöras hans utskickande på landet. Därefter får han, när tillfälle gives, förordnande att förvalta häradshövdingämbete eller tjänstgöra som biträdande domare. Denna tjänstgöring på landet plägar i genomsnitt räcka ett år, och sedan vidtager ånyo tjänstgöringen i hovrätten. Tack vare nu denna tidiga första föredragning och den gallring, som då sker, samt vidare den möjlighet, som finnes, att bereda de aspiranter, som bestått provet, en längre tids tjänstgöring på landet, tror jag knappast, att man kan klaga på förhållandena i Skåne och Blekinge. Hur det i motsvarande avseende förfares inom de övriga hovrätterna, känner jag icke närmare till, men jag kan omtala, att förhållandena nu på detta område icke i någon mån äro sämre utan snarare bättre än de voro förr i tiden. I min ungdom till exempel fick man gå med mycket tråget arbete utan avlöning och vänta en tid av två till tre år i en hovrätt innan det första fiskalsförordnandet meddelades, och de, som vid gallringen icke bestodo provet utan blevo refuserade, hade ingenting annat att göra än att börja i andra ämbetsverk eller ge sig ut på lantdomarbanan. Då är det väl att märka, att den långa tid, de tjänstgjort i hovrätten, räknades icke som vidare merit, ty det ansågs, att om man tjänstgjort i hovrätten och, som det hette, »spruckit», då det gällde att bli fiskal, var detta icke särskilt meriterande.

Motionären är vidare missbelåten med, att domsagestadgan gjort förordnande av statsanställda notarier och biträdande domare beroende av, som han säger, häradshövdingarnas goda vilja. Det är nämligen häradshövdingarna, som skola göra anmälan om behovet av statsanställda notarier, och sedan meddelas för dessa förordnande av hovrätten. Häradshövdingarna äro dock de, som själva bäst veta, hur landet ligger, och därför bör, tycker jag, initiativet förbli hos dem. Helt säkert kan man också anförtro den saken åt dem. Ett och annat mycket sällsynt undantagsfall, som framdragits i motionen, torde knappast motivera någon författningsändring.

Beträffande de stycken av motionen, som jag nu icke särskilt berört, ber jag få instämma med herr Schlyter — åtminstone i stort sett.

På grund av vad jag anfört ber jag få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Schlyter: Efter det förträffliga, sakligt lagda anförandet av den siste ärade talaren, som ju har erfarenhet från rättsskipningen i en stor domsaga, har jag icke något behov av att ingå på ett ytterligare bemötande av herr Ekman. Då herr Ekman vidare avstod från att här i kammaren fullfölja den i motionen använda metoden att upptaga den mig anförtrodda domsagan till behandling, skall jag icke heller ingå på de frågor, han sålunda frivilligt lämnat ur räkningen. Det återstår mig då blott att med ett par ord till kammarens protokoll

få antecknat resultatet av min statistiska undersökning i går kväll för att jämföra detsamma med de i herr Ekman motion tryckta uppgifterna.

Som herrarna hörde, uppläste herr Ekman ur motionen, att ändringsprocenten i vademål fullföljda från Askims domsaga utgjorde för år 1926 drygt 50 procent samt för år 1927 i det allra närmaste 57 procent. På min fråga till herr Ekman, varför han icke tagit upp besvärsmålen, hörde herrarna själva det stammande svaret, vars kontenta var, att av den på aktuarikontoret i hovrätten uppgjorda statistiken över dessa mål kunde herr Ekman icke få anledning att göra någon anmärkning mot Askims domsaga, och därför förteg han siffrorna i denna del.

Jag har nu framför mig en statistik över fastställda och ändrade domar från domsagan under åren 1926, 1927 och 1928. Jag har icke kunnat med mitt material utgå från — såsom herr Ekman gjort — de under åren 1926, 1927 etc. fullföljda målen, utan jag har upptagit de under åren 1926, 1927 och 1928 i hovrätten avgjorda målen. Sammanför man dessa tre årsgrupper av mål till en, så finnes det — med den reservation, herr talman, som kan behöva göras därför, att någon av hovrättens domar i dessa mål kan ha kommit bort på posten eller eljest förkommit; vad jag har här i min hand och baserat min uträkning på är de avskrifter av hovrättsdomar och utslag, som till domsagens kansli översänts från hovrätten — finnes det, säger jag, att under de tre åren fastställts sammanlagt 34 och ändrats 25 domar i vademål, vilket gör en ändringsprocent för vademålen av 42. Herr Ekman upplyser i motionen, att motsvarande ändringsprocent för domar från samtliga domsagor under Göta hovrätt år 1924 var 44. Alltså skulle jag kunna räkna Askims domsaga 2 procent till godo. Till detta resultat kommer jag blott genom att taga upp ett enda år mer än de två, som herr Ekman tagit upp i sin motion. Men för att herrarna skola förstå, hur litet man kan bygga på statistik, som omfattar endast ett år, skall jag be att få nämna de exakta siffrorna för vart och ett av de tre åren. År 1926 fastställdes 17 och ändrades 3 domar: alltså förefanns det året en mycket ringa ändringsprocent, nämligen 15 %. Nästa år, 1927, fastställdes 5 och ändrades 12 domar eller 70 %. Det tredje året fastställdes 12 domar och ändrades 10 eller 45 %. Om här äro några sakkunniga statistici närvarande, skola de kunna bekräfta för dem, som icke utan vidare förstå det, att man icke kan göra någon tillförlitlig processuell statistik genom att multiplicera så låga siffror som 3 och 5 för att efter sammanläggningar komma upp till 100. En statistisk beräkning måste i stället grunda sig på stora siffror, från vilka man sedermera får procenten genom division till lägre siffror. I fråga om utslag i besvärsmål under nämnda tre år — vilkas sammanlagda antal dock ännu icke var uppe i 100 — fastställdes omkring 75 % och ändrades omkring 25 %, varför herrarna kunna förstå att det omöjligen kunde passa herr Ekman att taga med en sådan statistik i sin motion. Slå vi ihop domar och utslag för alla tre åren, få vi äntligen siffror som med fog kunna läggas till grund för en procentberäkning. Det var nämligen enligt statistiska centralbyråns beräkning under nämnda tre år sammanlagt 97 fastställda och 46 ändrade domar och utslag i mål från Askims häradsrätt, vilket utgör en ändringsprocent av 32. Centralbyrån, som i sin statistik sammanför vademål och civila besvärsmål, har på förfrågan meddelat, att ändringsprocenten i mål från Askims domsaga under angivna tre år utgjorde för de civila målen 33.3 % och för de kriminella besvärsmålen 30.8 %. Det är ju något annat än de 57 och 50 %, som herr Ekman talar om i sin motion. Härvid ha också, herr talman, bland ändrade mål räknats t. ex. mål i vilka bevisning, som aldrig företetts i underrätten, förebragts i hovrätten, mål som hovrätten återförvisat därför att en part begärt att få förebringa ny bevisning i underrätten, utslag som

Om revision
av domsaga-
stadgan n. m.

(Forts.)

hovrätten ändrat i en kostnadsfråga t. ex. beträffande vem som skall betala rättegångskostnaderna eller beträffande dessas belopp, mål i vilka hovrätten sänkt eller höjt böterna eller gjort annan aldrig så oväsentlig ändring i någon detalj o. s. v. Allt detta är inräknat i ändrade mål, och i alla fall kommer Askims domsaga till en så gynnsam siffra som 32 %.

Nu vill jag tillfoga, att jag icke utan vidare är beredd att medge, att därför att hovrätten ändrat så och så många procent av en häradsrätts utslag, detta är något bevis för att, som herr Ekman säger, »rättsskipningens kvalitet», i häradsrätten äventyras. Jag skulle snarare, för att utkasta en paradox, kunna säga, att en ändring i underrättens utslag understundom mer belyser rättsskipningens kvalitet i hovrätten. Om jag sitter i min domsaga med 10 eller 12 nämndemän och prövar bevisningen i ett mål, där det spelar den allra största roll vad vittnena säga, vilket intryck parter och vittnen göra och över huvud vad som muntligt och omedelbart förebringas inför domstolen, och sedan hovrätten, när den läser protokollen, tror sig kunna komma till en annan uppfattning om vad som är bevisat och gör en ändring i överensstämmelse härmed, så är det inte alldeles säkert, att det är min rättsskipning som är dålig, utan det kan hända att det är hovrättens. För resten, herr talman, vem säger hur högsta domstolen skulle hava dömt i dessa mål? Jag klippte på vägen hit i dag ut en notis i en tidning, där det står, att »högsta domstolen med upphävande av hovrättens utslag fastställt Glanshammars och Örebro häradsrätts beslut» o. s. v., och sådana notiser kunna herrarna allt som oftast läsa i tidningarna. Inom högsta domstolen kan man också få höra det resonemanget föras, att man vid bedömandet av den i häradsrätten förebragta muntliga bevisningen har mera anledning att tillmäta häradsrättens omdöme vitsord än hovrättens.

Herr Ekman förklarade, uppenbarligen ganska generad, att man inte av hans statistik kunde dra några vittgående slutsatser i det avseende han berört, men i det stycke av sin motion, där han tagit upp denna statistik, yttrar han dock i början mycket insinuant: »Vilken inverkan den sålunda med stöd av domsagestadgan redan i rätt stor utsträckning genomförda tillämpningen av grundsatsen om 'arbetets fördelning efter kvalitativa grunder' har på *rättsskipningens kvalitet* kan vara vanskligt att bedöma.» Och han slutar efter anförandet av statistiken med att säga: »Tendensen synes emellertid gå i den riktning, att i fråga om rättsskipningens *tillförlitlighet* av de nya idéerna intet är att vinna men mycket att äventyra.» Det är alltså tydligt att herr Ekman med berätt mod av denna statistik, vars värdelöshet han borde hava insett, velat dra slutsatser, som äro komprometterande för domsagan och för de där följda arbetsmetoderna.

Jag skall sluta nu, herr talman, med att anföra ett exempel på hur man med herr Ekmans sätt att dra konklusioner ur allt för små siffror skulle kunna dra slutsatser, som jag undrar om herr Ekman vill acceptera. Det befanns vid uppgörandet av statistiken i går kväll, att under 1928 i Askims domsaga en viss häradsrättsordförande hade den allra bästa poängen, nämligen Sveriges första kvinnliga domare, fröken Birgit Spångberg. Hon hade 7 fastställda domar och utslag och blott 2 ändrade och distanserade därigenom alla sina manliga kolleger. Jag undrar vad herr Ekman skulle säga, om jag därav ville dra den konklusionen, att *det är något äventyrligt för rättsskipningens kvalitet att ha manliga domare!*

Herr Lindhagen: Herr Ekman förklarade två gånger under sitt anförande, att motsättningen i det nuvarande förhållandet mellan hovrätter och underätter hade sin grund i att domareauskultanterna betraktades mera som nummer än som personligheter. Det är klart, att det ligger något i detta. Varje sak

har två sidor och den skönmålning, som herr Schlyter uppdrog, får tagas med försiktighet, därför att det finns också fel och brister på dessa områden, sannolikt åtminstone. Men herr Ekman borde förstå, att vi befinna oss i en mekanisk världsordning, där nummerbeteckningen för personligheterna blir allt mer utpräglad. Detta är just det utmärkande för parlamentarismens kris, det kan man inte undvika, ty det är tidens psyke. Sedan kommer, herr Ekman, en annan tid, som vi två aldrig få uppleva, då individerna resa sig mot denna mekanisering, och det blir annat tal även i denna kammare. Nu har statsutskottet inte velat inlåta sig på dessa onekligen svåra frågor, och det hade varit omöjligt för utskottet. Men då utskottet, som synes, tillagt, att man får överlämna saken till Kungl. Maj:t, så måste jag, liksom vid många andra tillfällen, göra den erinran, att detta uppgivande av representationens förnåga av eget tänkande och överlämnande av all omsorg till Kungl. Maj:t är en produkt av den allt mer mekaniserade världsordningen, partilivets tillspetsning och parlamentarismens genomförande genom ledarnas inträde i regeringen. Det är ett system, som numera ute i Europa lett till, att man säger: Herregud, när parlamentet jämnt förmenar, att det där sköter vår regering, vad skola vi då med denna onödiga och dyrbara apparat att göra; vi skapa en diktatur. Jag menar således vid detta tillfälle, att då vi stå inför en rättegångsreform, så behövs det verkligen, att riksdagen också har egna tankar och egna erfarenheter. Jag tror visserligen inte det är sannolikt, att så kommer att bli fallet. Det blir nog Kungl. Maj:t, d. v. s. någon diktator, som antingen är byråchef eller statssekreterare eller expeditionschef eller statsråd, som kommer att egenmäktigt, alldeles som man gör i Spanien och Italien, avgöra det hela i själva verket. Sedan kommer riksdagen och säger sitt ja och amen: Det där förstå vi ju inte, men då Kungl. Maj:t säger, att det skall vara så och så, ta vi det helt och hållet utan att blinka.

Jag har nu begärt ordet för att få säga något om domarekårens öden enligt den framtida rättegångsreformen, sådana de äro utmejslade i avgivna betänkanden. Jag tänker då inte så mycket på processkommissionens utlåtande, utan mera på den efterföljande ekonomiska utredningen, som särskilda kommitterade haft i uppdrag att framlägga. Processkommissionen hade ju den luckan i sitt betänkande, att den inte inlåtit sig på den ekonomiska frågan, vilken ju ännu spelar en stor roll för statsutskottet och riksdagen — i det avseendet äro vi ganska självständiga, så länge det varar. Opinionsen krävde ekonomiska upplysningar och så kom den ekonomiska beredningen till stånd. Mången har det intrycket, att kommittén satt som sin uppgift att pressa ner utgifterna för den föreslagna processreformen, så att de inte skulle visa någon ökning, och att man därför ställt till med en del enligt mångas mening angripbara och mindervärdiga arrangemang.

Processkommissionen står nog inte i ansvar för denna senare utredning. Med den trälar emellertid nu landets domstolar för att få någon slags ledtråd i det hela och få fram ett betänkande för sin del, vilket också måste komma att halta på många punkter på grund av ämnets omfattning och ovisshet samt det läge, i vilket den ekonomiska kommittén försatt frågan. Man måste ju vara försiktig i sina omdömen, man vet inte, hur det hela skall verka, man måste under alla omständigheter vara betänksam att kasta ifrån sig det goda, som finns i vår gamla enkla och billiga rättegångsordning. Framför allt måste vi besinna, att vi få inga rättvisare domar; det skall inte svenska folket inbilla sig; det kan man ej få med den nya formella ordningen heller, utan de rättssökande beskåras samma domar som förut.

Det, som främst behövs, är en bättre bevisningslag nu genast. Om vi fått den, sådan den begärdes av riksdagen redan 1915, hade svenska folkets rättskipning blivit icke oväsentligt underlättad, domstolarna hade kommit till

*Om revision
av domsago-
stadgan m. m.*
(Forts.)

Om revision
av domsago-
stadgan m. m.
(Forts.)

rättvisare resultat under de många år, som förlupit sedan dess. Men Kungl. Maj:t har stoppat det förslaget i papperskorgen utan att ens höra processkommissionen. Den senare har inte ens omnämmt riksdagens skrivelse 1915 utan stannat i sin utredning vid tidigare riksdagsförhandlingar. Men då det lyckades att på en enskild motion få fram en skrivelse med andra uttalanden, så låtsades processkommissionen inte om den. Vad som kommer fram genom en enskild motion förtjänar förmodligen intet avseende, utan endast vad som härleder sig från Kungl. propositioner.

Det är för övrigt ganska lustigt ibland. En tjänsteman på en av de högst uppsatta posterna sade mig nyligen, att betänkanudet ju går ut på att hovrätterna skola bestå av bara kasserade medlemmar, under det att alla de berådade skola löpa på karriärens stege fram och tillbaka. Det ligger något i det, såvitt vi hittills kunnat finna för vår del inom Stockholms magistrat. Domarekåren kommer ju med detta förslag att militariseras. Alldeles som officerare flyttas från den ena garnisonsorten till den andra utan någon varaktig stad, skulle domarna få föra en nomadiserande tillvaro i ganska stor utsträckning, även då de nått den ålder, att de kunde anses särskilt lämpade för domarekallet. De som skola avgöra detta äro några högt betrodda personligheter, som inte betraktas som nummer utan av ödet fått denna stora makt sig anförtrödd. Men då veta vi ju, hur det går på en slump, hur olika åskådningssätt och olika politiska uppfattningar nödvändigt och omedvetet måste spela in vid dessa vanskliga avgöranden.

Vidare skall man nu försöka att dela upp målen mellan viktigare och svårare mål och mindre viktiga och svåra mål i den allra största utsträckning. I viss mån måste ju detta ske, men jag menar, att som princip går det inte. Endast åt de högsta domarna, lagmän och sådana där övermänniskor, skulle anförtröas de svårare målen, under det att de, som ännu inte hunnit så långt på trappstegen, skulle ha de mindre svåra.

Att avgöra vilka som äro lättare eller svårare mål, redan det är ju en oerhörd vansklighet. Det inträffar ej heller alltid, att den, som kommit upp på den högsta posten, förstår dessa saker bättre än den, som sitter närmast under. Det beror på begåvningen och sinnelaget. All domareerfarenhet visar, att man inte på det sättet kan komma till rättvisare avgöranden, utan det är en rent mekanisk världsordning, som man nu vill lägga på domarekåren. För övrigt är det mycket nyttigt för övermänniskor att få sysselsätta sig också med små mål, så att de få veta, att det finns sådana mål, och det är nyttigt även för dem, som skola sysselsätta sig med små mål, att som nu även få sysselsätta sig med svårare mål och så komma in även i deras strategi. Dessutom: Vad är väl svåra och lätta mål? Ja, det har rättsskipningen hitintills löst så mekaniskt att till högsta domstolen få endast komma svårare civilmål, och då har bestämts, att de, som äro värda över 1,500 kronor, måste anses vara svårare mål och de andra som lättare. Kan man tänka sig en sådan bankrutt i famlandet efter medel att skilja mellan svårare och lättare mål! Det är penningsmekanik och blankt ingenting annat. Ett litet mål, som rör 10 kronor, kan beröra en oerhört stor princip och vara mycket viktigt för den person, som skall ha de tio kronorna, under det att 1,500 kronor inte betyder mycket för en stor trust i våra dagar.

Jag tror således att det nya förslaget, om det genomföres så, som den ekonomiska kommittén har tänkt sig, kommer att ännu mer förminska domarekårens självständighet, som anses vara så synnerligen viktig. Det kommer också ganska lätt att försämra rekryteringen. Vem vill ägna sig åt en domarebana, som är byggd på så mycket godtycke, och så många tillfälligheter och andra sådana oöverskådliga omständigheter och en så oerhört stor otrygghet

i befodringsavseende jämte omöjligheten att få välja vistelseort för sin livstid, vilket också är en mänsklig rättighet enligt min uppfattning!

Det är visserligen givet, att tjänstgöring på olika ställen ökar erfarenheten och alltid i någon mån bör i ungdomen äga rum, men att skicka de s. k. begärvade domarna, som skola bli övermänniskor inom domstolsväsendet, åt alla möjliga håll, det är att överdriva i högsta grad betydelsen av en sådan utbildning. Ty den verkliga utbildningen för domarekallet, den har domaren medfödd i sitt sinnelag, och det är därpå det beror. Ni må skicka den, som inte har det rätta sinnelaget, på hur många instanser som helst, så kommer sinnelaget att vara detsamma och göra samma spratt i rättsskipningen. Men den, som har sinnelaget, behöver inte skickas åt alla möjliga håll för att auskultera, utan kommer att göra sig fullt gällande på den plats där han sitter, om det ock är för livstiden. Nu skulle det bli ett fullkomligt mekaniserande av förhållandena eller, som herr Ekman så riktigt uttryckte det, även domarna skulle göras till nummer och inte till personligheter. Med andra ord, man står inför faran att även domarekåren blir rekryterad genom att utkristalliseras som en kemisk produkt ur en retort, en kemisk reagens ur en retort, för att tala bildligt. Det är mot en sådan mekaniserad ordning, som åtminstone jag anser att vid ett sådant här tillfälle även från riksdagens sida bör uttalas en egen och självständig mening. En sådan anser jag mig i varje fall skyldig att framställa här, då jag inte är benägen att överlämna till Kungl. Maj:t att i detta fall träffa avgörandet i mitt ställe.

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag begärde ordet, då jag såg, att jag var den ende här i kammaren närvarande från den avdelning inom statsutskottet, som hade herr Ekmans motion under behandling, och då jag anser, att utskottet inte kan undandra sig att besvara den fråga, som framställts av herr Schlyter.

Först en liten utvikning med anledning av herr Lindhagens yttrande. Jag förstår uppriktigt sagt inte, hur herr Lindhagen kan säga, att statsutskottet skrivit bort någon riksdagens rättighet eller överlämnat något i Kungl. Maj:ts hand. Om herr Lindhagen är snäll och läser motiveringen, skall han inte kunna finna ett enda ord, som ger detta vid handen. Antingen har herr Lindhagen inte läst motiveringen eller också har han läst motiveringen på ett sätt, som den inte får läsas på. Det finns inte ett ord där, som ger vid handen, att utskottet är benäget att skriva bort någon riksdagens rättighet till Kungl. Maj:t.

Men jag vill säga ett par ord med anledning av herr Schlyters fråga. Det är ju så med denna motion, att den är en av de ofornligaste, som väckts i riksdagen under den tid, som min erfarenhet omfattar. Motionären har nämligen skrivit sin motion på det sättet, att han vill sätta två saker som villkor för att anslag till rättsväsendet skall utgå. Det ena är, att det sker vissa ändringar i domsagestadgan och kungörelsen angående assessors i hovrätt tjänstgöring vid underdomstol å landet. Det är det ena villkoret, och det andra villkoret är, att riksdagen skall avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning beträffande revision av domsagestadgan. På grund av denna formella avfattning av motionen voro vi i statsutskottet mycket tveksamma, om vi inte rent av skulle vara grundlagsenligt skyldiga att fästa denna motion vid första anslaget till rättsväsendet, nämligen till högsta domstolen. Men under det att vi övervägde detta, torde motionären ha fått reda på, att man diskuterade den saken, ty då kom under rasten en skrivelse upp till statsutskottet, i vilken han anhöll, att utskottet skulle betrakta det så, att han ville ha motionen knuten till den sjuttonde punkten, vilken berör spörsmålet om bidrag till domsagornas förvaltning. Det är den punkten, som vi nu avhandla.

Om revision
av domsago-
stadgan m. m.
(Forts.)

Statsutskottet kunde naturligtvis vid behandlingen av ärendet inte förfara på annat sätt än att först i formellt avseende säga, att man inte kan uppsätta de båda av motionären föreslagna villkoren om en ändring i domsagestadgan och om avlatande av en skrivelse såsom villkor, för att det skall utgå anslag till högsta domstolen, till regeringsrätten, till hovrätterna o. s. v., och det är det, som utskottet har avsett att säga, när det ytrar: »Vidkommande först nyssnämnda motion innebär densamma ur formell synpunkt, att riksdagen skulle för anvisande av anslag till rättsväsendet såsom villkor uppställa, att vissa bestämmelser i domsagestadgan och kungörelsen angående assessors i hovrätt tjänstgöring vid underdomstol å landet upphävdes ävensom att skrivelse av det innehåll, motionären ifrågasatt, skulle avlätas till Kungl. Maj:t.» Om detta säger då utskottet: »Utskottet kan för sin del ej finna, att de angivna stadgandenas innebörd och avlatandet av nyssnämnda skrivelse äro av den vikt, att beviljandet av anslag för ändamålet i fråga» — d. v. s. till hela rättsväsendet — »därför skall göras beroende.»

Därför förstår jag inte heller riktigt herr Schlyters fråga, ty när utskottet skrivit på det sättet, kan det inte anses vara i något avseende ett uttryck för, att man skulle till den grad bagatellisera denna fråga, att man skulle anse, att Kungl. Maj:t hade rätt att på egen hand vidtaga ändringar i detta hänseende. Det har i varje fall inte varit tanken, utan från utskottets sida har man velat först anföra sakliga skäl för ett avstyrkande av motionen ur rent formella synpunkter. Och det måste man väl vidhålla, att det vore en stor orimlighet att vägra anslag till hela rättsväsendet, ifall inte denna ändring i domsagestadgan eller denna skrivelse komme till stånd. Och det är detta, som utskottet velat uttrycka.

Således ber jag herr Schlyter vara övertygad om, att det inte har föresvävat dem, som inom statsutskottet i första hand bära ansvaret för denna motivering, att det skulle inrymmas några som helst rättigheter för Kungl. Maj:t eller någon annan att företaga ändringar i dessa författningar på grund av att de i och för sig skulle vara oriktiga.

Jag skall, herr talman, inte blanda mig i den rent rättsliga diskussionen. som här har förts. Det har, tror jag, för oss, som äro lekmän men intresserade av saken, varit i hög grad av intresse att få se, huru en hel del av de uppgifter, som förekomma i motionen, ha blivit belysta ifrån andra och delvis rätt nedgörande synpunkter. Jag tror därför, att den här förda diskussionen, även om den dragit ut på tiden, har varit till nytta för oss, särskilt oss lekmän, som därigenom fått åtskilliga begrepp uppklarade.

Jag har intet annat yrkande, herr talman, än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman: I anledning av herr Schlyters senaste anförande och hans sätt att jonglera med statistik kan man fråga, vartill statistik överhuvud taget skall tjäna. Vår allmänna statistik sysselsätter sig ju ändock med frågan om i vilken mån underrätternas utslag i tvistemål ändras i högre rätt. Jag har medgivit, att den statistik, jag har kommit med i motionen, är ofullständig, och jag har medgivit, att det är en brist. Det är mycket beklagligt, att jag inte har kunnat förebbringa en fullständigare, men nu har ju herr Schlyter fullständigt denna statistik med siffror för åtminstone ytterligare ett år, och har därmed kommit till ett något bättre resultat. I stället för resp. 50 och 57 % har herr Schlyter kommit ned till 42 %. Jag vill emellertid erinra om, att den allmänna statistiken från domsagorna under Göta hovrätt ju stannade vid 44 % ändrade domar.

All sådan statistik växlar naturligtvis med åren, beroende på hur många mål som fullföljas och hur många som ändras. Den allmänna statistiken är

också växlande, men den visar ändock någon tendens. Av den statistik, jag har förebragt, kan man dock kanske i alla fall se en viss tendens, gående ut på att i fråga om rättsskipningens tillförlitlighet intet är att vinna genom de nya idéerna om stora domsagor med en mängd e. o. biträden men mycket att äventyra.

Jag är övertygad om att genom de förbättringar, vilka vi förvänta i fråga om den del av processreformen, som rör själva processförfarandet, verkligen åtskilligt skall stå att vinna för åstadkommande av, såsom herr Lindhagen uttryckte sig, rättvisare domar.

Men jag vill påstå, att domstolsorganisationen, som vi här syssla med, spelar en ytterst ringa roll i fråga om tillförlitligt avgörande av målen och att således genom de nya idéerna på det området egentligen ingenting är att vinna.

Slutligen vill jag säga, att det var mycket intressant att höra, att den kvinnliga notarien dömer så bra. Ja, jag hyste verkligen en liten misstro till kvinnan såsom domare, men om den statistik, som herr Schlyter har kommit med, nu håller sig genom åren, så är det ett mycket gott betyg för kvinnan såsom domare.

Herr Lindhagen: Endast en kort replik till herr Rydén! Den erinran, jag gjorde, hade samma syfte som den, herr Ekman redan gjort. Det står i statsutskottets utlåtande på denna punkt: »Vad beträffar motionens reella innebörd, anser utskottet självfallet, att, i den mån brister av den av motionären påpekade beskaffenhet eller av annan art visa sig föreligga, dessa varda vederbörligen beaktade såväl under förarbetena för den blivande rättegångsreformen som jämväl i övrigt vid bedömandet av spörsmål angående förhållandena inom rättsväsendet, vilka kunna komma till omprövning under den tid, som kan förflyta, innan slutligt avgörande träffats angående rättegångsreformen.» Det är Kungl. Maj:ts sysslande med saken med andra ord.

Jag vill inte alls klandra statsutskottet för att det gjort denna erinran, ty så göra vi ju nu överallt med den ställning, vi intaga. Men riksdagen bör inte lägga sig till ro med denna fruktansvärda kapitulation för att alla sakliga erinringar komma att »varda vederbörligen beaktade» däruppe under förarbetena. Det bli de aldrig, herr Rydén, om inte också riksdagens medlemmar med sin erfarenhet och sitt sinne med kraft framföra sådana synpunkter till beaktande. Det är inte tillräckligt, om man slår sig till ro med den tanken, att dessa förhållanden varda vederbörligen beaktade däruppe på höjderna. Sedan blir det merendels för sent.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Jag kan icke biträda motionärens uppfattning och ännu mindre hans yrkande i allt vad som angår hans motion, men i ett avseende vill jag ge honom odelat rätt, och det rör de nuvarande praktiska svårigheterna vid ordnandet av det växlande arbetet för juristerna, dels i överrätt, dels i underrätt. En föregående talare har här lämnat en för mig ganska förvånande — jag vill säga — skönmålning av förhållandena i detta avseende vid Göta hovrätt. Där skulle den unge juristen efter ett halvt års tjänstgöring få göra provföredragning såsom fiskal. Hade den lyckats, kunde han sedan få en dags förordnande och så komma ut och få tjänstgöra vid underdomstol på landet.

Det är möjligt, att detta är riktigt, ehuru jag har fått helt andra och motsatta uppgifter. Den praxis, som åberopats, har, efter vad det sagts mig, tillämpats i rena undantagsfall men ingalunda som regel. Vad jag däremot bestämt vet är, att denna praxis alls icke tillämpas i Svea hovrätt. Där råda för närvarande ungefär de jämmerliga förhållanden, som den av mig nyss åberopade

Om revision
av domsago-
stadgan m. m.
(Forts.)

talaren förklarade råda i hans ungdom. Ja, jag tror, att förhållandena där äro ännu sämre nu än i talarens ungdom. Till för ett eller annat år tillbaka kunde en ung jurist, som inskrevs i Svea hovrätt, påräkna att efter ett år få göra sin provföredragning. Till följd av den oerhörda tillströmningen av unga jurister har denna tid nu väsentligt ökat, och jag tror knappast, att den unge mannen kan i Svea hovrätt påräkna någon provföredragning förrän efter närmare två år. Lyckas då denna, blir det ytterligare en långvarig tjänstgöring för att pröva hans duglighet som fiskal. En dags tjänstgöring räcker ingalunda för att göra det möjligt för honom att få förordnande på landet. Det fordras en lång prövotid.

Nu komma förhållandena vid Svea hovrätt att ytterligare försämras i höst genom indragning av en hel division. Jag vill bestämt påstå, att förhållandena där komma att då bli ännu mer än nu olidliga. Det finns icke plats i hovrätten för de jurister, som haft fleråriga förordnanden på landet och efter domsagostadgans föreskrifter icke få fortsätta utan tjänstgöring i hovrätten. Det finnes ingen plats, när de komma dit; det finns ingen ledighet. Och likaså blir det för de unga männen, som skola gå för sin första provföredragning i hovrätten, alldeles olidligt att gå där, innan de kunna komma ut på landet.

Jag vill även instämma med motionären i fråga om de olika kvalifikationer, som dock i mycket fordras för tjänstgöring i hovrätt och underrätt. Det kan vara unga män, som hava synnerligen goda förutsättningar för att sköta en syssla inom juridiken, både i överrätt och underrätt; men det kan hos dem fattas den speciella begåvning, som fordras för att kunna gå fram i en hovrätt och där få till en början fiskalsförordnanden, särskilt med den oerhörda konkurrens, som nu råder. Om det då finnes någon brist, särskilt i fråga om förmågan att föredraga, så rubbar det vederbörandes möjligheter att få befordran även på landet. Har han då i övrigt erforderliga egenskaper — och även om förmågan att föredraga i hovrätten kunna olika meningar råda — så blir hans karriär stängd på ett sätt, som många gånger kan vara orättvist. Därför har jag velat, herr talman, framföra detta, för att herr justitieministern vid den omprövning av frågan, som han säkerligen kommer att vidtaga, må beakta förhållandena ur den synpunkt, som jag nu har angivit.

Herr Rydén: Herr talman, bara några ord! Herr Lindhagen kunde ju ej på något sätt uppvisa, att statsutskottet skrivit någon fullmakt för Kungl. Maj:t att på egen hand göra någonting. Statsutskottet använder orden »omprövning under den tid, som kan förflyta innan slutligt avgörande träffats angående rättegångsreformen». Denna omprövning sker naturligtvis, i den mån grundlagen gör den saken klar, både hos Kungl. Maj:t och riksdagen, och jag delar naturligtvis herr Lindhagens allmänna grundsyn därpå, att det är mycket viktigt, att riksdagen inte avhänder sig några rättigheter, men man får ej lägga in i detta betänkande något i den riktningen. Det finns ingen saklig grund att göra det.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Jag hade ej tänkt begära ordet, men ett par yttranden av den ärade representanten för statsutskottet föranleder mig att be att få säga ett par ord i två punkter.

Jag delar fullständigt den uppfattningen, att det är oformligt och överhuvud icke låter sig göra att knyta ett sådant där villkor vid anslagen, men då den ärade representanten för statsutskottet sökte besvara den av dagens förste talare framställda frågan om innebörden av statsutskottets yttrande, så kan jag inte hjälpa, att jag fick det intrycket, att statsutskottets ärade representant eskamoterade bort ungefär alltihop, som utskottet sagt, och det är mot en sådan möjlig missuppfattning av yttrandet, som jag vill uttala en liten reservation. Utskottet har nämligen sagt två saker. Det ena är, att utskottet ej kan gå vill-

korsvägen, och i det avseendet är jag fullkomligt ense med utskottet. Men sedan har utskottet i själva saken verkligen gjort ett understrykande av motionens synpunkter utan att självt taga ståndpunkt, och det är detta understrykande, som jag anser vara huvudsaken. Det är redan citerat av en annan talare. Jag avser utskottets yttrande rörande motionens »reella innebörd», där utskottet förklarar sig anse »självfallet, att i den mån brister av den av motionären påpekade beskaffenhet eller av annan art visa sig föreligga, dessa varda vederbörligen beaktade» samt föremål även för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet. Utskottet anser alltså, att om dylika brister finnas, så äro de av den art, att de böra beaktas, och det är däri, som detta utskottets yttrande har sin största betydelse. Jag tror, att motionären vunnit det allra mesta han kan vinna, om Konungens rådgivare vilja beakta, att, när utskottet läst motionen, så har det funnit, att därest det verkligen förhåller sig så i huvudsak, som motionären har framhållit, så är det skäl att förvänta, att Kungl. Maj:t tager saken under övervägande och ej fortsätter på en felaktig väg. Utskottet har — jag upprepar det — ej självt tagit ståndpunkt, och det är helt naturligt, men utskottet har strukit under, att här är det reella saker, som man ej helt och hållet kan förbigå.

Det andra, som den ärade representanten för statsutskottet framhöll, framhöll han ej i egenskap av representant för statsutskottet, utan som lekman. Han betonade, att debatten hade i många avseenden varit vägledande för lekmännen, när det gällde att taga ståndpunkt. Jag vet ej, om jag kan instämma i detta yttrande. Delvis är jag lekman och delvis inte. I den punkten är jag ju lekman, att jag ej alls har haft någon praktisk verksamhet med avseende å domaregöromål, vare sig i domsaga eller hovrätt, och däri är jag alltså likställd med lekmännen. Då jag nu har följt debatten här, så har det ej kunnat undgå mig, att debatten väsentligen — på ett ganska skickligt sätt förresten — från skilda håll förts över på formella synpunkter och på sådana olyckligare sidor i motionärens framställning, vilka äro bihang eller bisaker och ej rubba ett jota i huvudsaken, och i huvudsaken kan jag ej säga, att debatten lämnat en sådan vägledning, som här skulle vara önskelig att få, av det naturliga skäl, att den huvudsak, som det gäller, i själva verket inte hör hemma under statsutskottet utan under lagutskott och bör debatteras i anledning av ett lagutskotts-betänkande.

I förhoppning, att Kungl. Maj:t verkligen beaktar de beaktansvärda synpunkter, som i huvudsak och, bortsett från olyckliga motiveringar eller statistiska undersökningar — jag hyser nu ingen tilltro eller förkärlek i något avseende för statistiska siffror — här finnas anförda samt tage under övervägande, om och i vad mån en revision av påpekade verkligt betänkliga förhållanden kan komma att ske —, i den förhoppningen, säger jag, och med den tolkningen av statsutskottets yttrande ber jag att få yrka bifall till detsamma.

Herr Lindhagen: Herr Rydén anförde, att jag fortfarande inte på något sätt har givit fog för min uppfattning. Jag hoppas, att åtminstone åtskilliga av kammarens ledamöter, som läst det här utlåtandet, som jag citerade, måste komma till den insikten, att jag åtminstone på åtskilliga sätt givit fog för min uppfattning.

Herr Rydén gav vidare ett betyg åt debattens kvalitativa innebörd genom att säga, att den varit till ledning för lekmännen, då den inneburit en nedgörande kritik av de synpunkter, som motionären sökt framställa. Jag har nu rört mig något vidare på processreformens område, men jag hoppas i alla fall, att många lekmän här i kammaren skola förstå mig rätt, då jag säger, att jag icke har velat komma med några nedgörande skäl, varken på den ena eller den andra sidan, men att det finnes åtskilligt att betänka och iakttaga

Om revision
av domsago-
stadgan m. m.

försiktighet om, och att man ej bör auktoritativt begagna sådana överord om »nedgörande kritik», som här av herr Rydén äro använda!

(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkten 18.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
omarbetning
av strafflagen
för krigs-
makten m. m.

Punkten 19.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen och under återopande av vad statsrådsprotokollet i ämnet innehöle hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till avlöning av civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag å 108,000 kronor.

Herr **Klefbeck**: Herr talman! Jag kommer inte att framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men det är ett uttalande vid den här punkten, som göres av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, som jag måste påtala, och jag anser mig så mycket mer skyldig därtill, som ett, jag tror, nästan fullkomligt liknande uttalande gjordes av den före justitieministern i propositionen förra året, vilket jag då också tog mig friheten att anmärka på. Att jag nu är så livligt intresserad av det här spörsmålet, så att jag besvärar kammaren igen, beror på, att den här punkten rör en fråga, som inom det utskott, jag tillhör, för åtskilliga år tillbaka var föremål för det allra livligaste intresse.

Det gäller nämligen ett spörsmål, som omfattats med intresse av vida, stora lager inom folket, och som riksdagen för sin del på sin tid också har gått in för, nämligen dels frågan om avskaffandet av särskilda krigsdomstolar i fredstid och dels frågan om en fullständig omarbetning av gällande strafflag för krigsmakten. Med anledning av riksdagens beslut tillsatte Kungl. Maj:t redan 1920 en kommitté, som skulle utreda frågan om avskaffande av särskilda krigsdomstolar i fredstid, och två år därefter tillkallade Kungl. Maj:t sakkunniga, som skulle utarbeta förslag till omarbetning av gällande strafflag för krigsmakten. Båda de där kommissionerna ha slutfört sitt uppdrag, men från och med år 1926 års utgång har behandlingen av båda ärendena alldeles avbrutits. Och nu kommer jag till det uttalande, som förekom förra året och som är upprepat i år och som har gjort mig rätt mycket bekymmer. Departementschefen säger nämligen att *behandlingen av ärendet torde ej komma att återupptagas, åtminstone ej inom den närmaste tiden*, och vid detta uttalande är ej fogad någon som helst motivering. Nu förstår jag ju väl, att det med den korta tid, som vår nuvarande regering har innehaft sina platser, och med de många uppdrag, som den hittills har haft om hand, ej varit möjligt att gripa in på alla områden, och jag skulle därför bara med detta yttrande vilja hemställa till vår värderade justitieminister, att han ville med välvilja taga upp den här viktiga frågan så snart som det är möjligt. Jag har som sagt intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 20—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36 och 37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

Punkten 39.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr statsrådet *Borell* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 35, med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 1 §, 8 kap. 1 § och 20 kap. 6 § i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet;

nr 36, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 (nr 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område; samt

nr 40, med förslag till allmänt resereglemente.

Herr statsrådet *Bissmark* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 33, angående täckande medelst automobilskattemedel av kostnader för vissa säkerhetsanordningar vid järnvägs korsningar; och

nr 34, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 28 maj 1926 (nr 161) om fördelning av automobilskattemedel.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 23 § i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 33 och 34 till statsutskottet samt nr 35 och 36 till behandling av lagutskott, varemot propositionen nr 40 nu på begäran bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.32 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 6 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Lundvik* avlämnade Kungl Maj:ts propositioner:
nr 44, angående avskaffande av lastpenningarna; samt
nr 45, angående godkännande av ett mellan Sverige och Ungern slutet handels- och sjöfartsavtal.

Herr statsrådet *Borell* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 41, angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;
nr 49, angående bidrag till kostnaderna för upprättande av en regionplan för Stockholm med omgivning; ar;
nr 50, angående försäljning av vissa staten tillhöriga markområden;
nr 51, angående pensioner och understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;
nr 53, angående viss omorganisation av vägväsendet;
nr 54, angående vissa understöd och pensioner att utgå av postmedel; samt
nr 55, angående understöd från allmänna indragningsstaten åt stenarbetaren Per Eriksson.

Herr statsrådet *Malmberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 16, angående godkännande av en mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater undertecknad skiljedomstraktat;
nr 37, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Falu stad;
nr 38, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Växjö stad; samt
nr 39, angående befrielse för sergeanten vid Norrbottens regemente P. S. V. N. Bergman från viss ersättningsskyldighet.

Justerades protokollet för den 31 nästlidne januari.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att professor *Martin Fehr* på grund av sjukdom — influensa — tillsvidare är förhindrad infinna sig vid riksdagens sammanträden, intygas härmed.

Stockholm den 4 februari 1929.

Oscar Gibson,
leg. läkare.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Stenberg* för tiden från och med den 7 till och med den 16 innevarande februari samt herr *Möller* för tiden den 7—den 19 i samma månad.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 14, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 23 § i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny värmeledning och införande av elektrisk belysning i nationalmuseibyggnaden m. m.; samt

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till bestridande av kostnaderna för uppgående av riksgränsen mot Norge.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 40, med förslag till allmänt resereglemente.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner blevo propositionerna nr 16, 44, 45 och 50 på begäran bordlagda, varemot de övriga nu hänvisades, nr 37, i vad den avsåg nedskrivning av statens domäners fond, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet, nr 38, 39, 49 och 53 till statsutskottet, nr 41 till jordbruksutskottet samt nr 51, 54 och 55 till bankoutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.38 e. m.

In fidem
Lode Wistrand.
